

ТЕМА КОЗАКІВ У МИСТЕЦТВІ

Підготувала Любов Волинець

Козаки на картині Миколи Івасюка

Образотворча колекція Українського Музею і Бібліотеки складається із мистецьких творів українських та неукраїнських мистців і представляє роботи виконані у різних жанрах. З другої половини 19-го та початку 20-го століть існувала група слов'янських мистців, які присвятили свої мистецькі твори історичній тематиці – важливим історичним подіям, рішучим і завзятим битвам, і особливо лицарям – учасникам цих подвигів – українським козакам. Серед цих мистців, відзначаючи тільки кількох, були – уродженець України, найбільш відомий російський маляр – Ілля Рєпін (1844-1930), польські мистці – Йозеф Брандт (1841-1915) і Юліюш Коссак (1824-1899) та інші, а також ряд українських мистців, на першому місці серед яких стоїть Микола Івасюк (1865-1937). У ці роки козацька тематика для польських, російських і, очевидно, українських мистців була особливо популярною. Дехто із польських та російських мистців часто мандрували по Україні, місяцями, а то й роками перебували в Україні, виявляли велику прихильність до України, українського народу, їхньої історії, особливо до козацької доби, до військових подвигів та традицій українських козаків, їхньої відваги та героїчних вчинків.

Із значного числа картин нашої колекції, присвячених козацькій тематиці, напишу про дві. Перша картина – це робота Миколи Івасюка, виконана 1921 року у Відні. Друга картина – це робота неукраїнського мистця, чий стиль подібний до творів Йозефа Брандта, проте підпис на полотні не чіткий і тому не можемо уточ-

нити авторства. Йозеф Брандт, відомий польський мистець, закінчивши мистецькі студії в Мюнхені, відкрив власну студію та мистецьку школу, в якій допомагав молодим талантам, особливо, фінансово неспроможним студентам, розвивати мистецькі здібності. Брандт разом з Коссаком уперше відвідали Україну у 1860 роках та були зачаровані українськими краєвидами, народом та їхньою історією. Протягом свого життя Брандт відвідував Україну багато разів. Картина у нашій колекції, яку можна приписати Брандту, зображає козака на коні – спокійно їдучого степом, пригравуючи на кобзі, яку тримає в руках, та співаючи. Він одягнений в традиційне козацьке вбрання, зі списом, кінець якого прикріплений до острога, та рушницею на плечах. Із сідла звисає шкіряна порохівниця. Подібного сюжету картина Івасюка зображає двох козаків – вершників, які поспіхом їдуть степом. Вони теж одягнуті в козацьке вбрання, озброєні рушницями та списками. В одного з козаків спис у руках готовий до наступ. Із сідла звисає шкіряна фляжка для води, що є необхідним у степу, особливо під час літньої посухи.

Микола Івасюк народився на Буковині. За його надзвичайні мистецькі здібності був прийнятий на студії до Академії Мистецтв у Відні, а згодом закінчив студії в Академії Мистецтв у Мюнхені. Саме в Мюнхені Івасюк познайомився з Брандтом, який зацікавився молодшим колегою та допомагав йому. Брандт познайомив Івасюка з Рєпіним, а також з Володиславом Федоровичем, який мав надзвичайну збірку історичної та народної старовини. Івасюк уже

Картина Івасюка "В'їзд Богдана Хмельницького в Київ"

в ранні роки своїх студій вирішив бути мистцем – істориком. Закінчивши студії, Івасюк жив в Чернівцях, де відкрив школу для талановитих, але бідних студентів. Він також відкрив майстерню іконописання. У Чернівцях Івасюк почав малювати свою найбільш відому картину "В'їзд Богдана Хмельницького в Київ", яку закінчив у Відні 1912 року. Ця картина була і є настільки популярною, що її друківані копії були майже в кожній українській хаті, у домівах організацій, клубів тощо. Під час української революції Івасюк виконав серію поштових марок для уряду Директорії. Кілька років після встановлення советської влади в Україні, советський комісаріат запросив Івасюка стати професором Київського Мистецького Інституту. Друзі Івасюка відмовлялися його від цього кроку, передбачаючи йому небезпеку. Проте Івасюк з родиною переїхав до Києва. Перші кілька років було спокійно, а згодом почалася жорстока критика його праці, закидання йому буржуазних тенденцій тощо. Почалися роки "сталінської

чистки". У 1937 році Івасюка заарештували, звинуватили та засудили за тероризм та німецьке шпигунство, хоча Івасюк заперечував усе навіть після тортур та обстоював свою невинність. У 1937 році сімдесятидволітнього мистця розстріляли. Багато його робіт було знищено. А ті, які зберігалися в Українському Національному Музеї мистецтв, були видалені у "спецфонд", тобто були призначені на знищення або цілковите занедбання. Картина "В'їзд Богдана Хмельницького в Київ" попала в "спецфонд". Завдяки деяким музейним працівникам, незважаючи на велику небезпеку для них, картину вдалося зберегти. З 1972 року картина є в постійній експозиції у Музеї.

Це ще один приклад того як ворожа політична система століттями і до сьогодні старається знищити український народ, українську ідентичність, українську культуру. Завданням нашого Музею і Бібліотеки є максимальне збереження нашої культурної спадщини для наступних поколінь. Допоможіть нам у нашій праці.

Козак - праця Йосифа Брандта